

Luk Deveniš

ZMIJSKO GNEZDO

Preveo Vladan Stojanović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2010.

Za Olivera, Majkla i Alis, koji uživaju u knjigama, mada još ne u ovoj. Ujka Luk jedva čeka da vidi kako će vam obrve poleteti uvis kad otkrijete svet drevnih Rimljana.

Spisak likova

LIVIJEVCI

Ifikle	Pripovedač, rob i bog
Livija	Njegova ljubljena domina, izgubljena u beskrajnom snu
Martina	Čarobnica, sposobna da promeni izgled
Plancina	Višestruki ubica

TIBERIJEVCI

Tiberije	Prorečeni prvi car, zavisnik od istočnog cveta
Sejan	Pretorijanski prefekt i opsesivni, ljubljeni „sin“
Apikata	Sejanova slepa, privržena supruga
Makron	Pretorijanski tribun, Sejanov zamenik
Trazil	Prorok, glasnogovornik Kibebe

KASTOROVCI

Kastor	Tiberijev sin i naslednik; Sejanov ogorčeni suparnik
Livila	Kastorova lukava i tajanstvena supruga
Tiberija	Njihova kći
Gemel	Njihov sin

Domicija	Njena drugorođena kći
Emilije	Njen drugorođeni sin, Čizmicin prijatelj
Mesalina	Lepidino predivno dete
Albukila	Ahenobarbijeve ljubavnica

OSTALI

Lena	Upraviteljica bordela
Akte	Predivna robinja, zapisivač Ifiklovih svedočanstava

Nova Kibelina proročanstva

*Krvavi sin, vodom odnet, istina nikad neće biti otkrivena.
Treći je sputan pogledom harpije – najređe od svih ptica.
Kletvu će skuvati dete rob, plod će se naivnošću izgubiti.
Samo se matronine reči čuju, iskvareno srce je opkoljeno.
Onaj blizu mora pašće zbog laži s uškopljenikovih usana.
Doktorov momak će poći stepenicama, nepravedno stradali će se iz tame izdići
Osvetiće se bez očiju i ruku, uz ništavnu nagradu.
Nesuđena carica će spoznati glad, kad je Kerber povede
Zločin će prisiliti brata da blaguje opružen po postelji.
Istina će utešiti nesuđenu, jednooku caricu.
Kukavički car će biti nagrađen kad cipelice donesu jastuk.
Tvoj posao je obavljen, vreme je da odeš – na tebi je da predaš mač.
Tvoja mati živi u ovoj carici: onoj koja vlada iza tebe.
Kraj, kraj, kaže tvoja mati – od Obmane sad zavisi.
Oдавno zaspala, sad ponovo sneva, Tvoj Atis je Vejovis*.*

* Jedno od najstarijih rimskih božanstava. Bog isceljenja. Predstavljan je kao mladić sa strelama ili munjama u ruci, u pratnji koze. Njegovi atributi su se stalno menjali. Smatran je beguncem iz donjeg sveta, božanstvom zemljotresa i močvara, zaštitnikom nepravedno optuženih i pridošlica u Rim, čuvarom pravde i obmanjivačem neprijatelja. Imao je dva lica, jedno za poštovaoce, drugo za neprijatelje.

Uvod

PORTUNALIJA,* AVGUST, ŠEZDESET PETE GODINE POSLE HRISTA

IMPERATOR NERON KLAUDIJE CEZAR AVGUST GERMANIK
POKREĆE NOVI TALAS ODMAZDE PROTIV ONIH
U KOJE NEMA POVERENJE

K atranom natopljeni fitilj zadimio se iznad žeravnika, pre nego što je zacvrčao, zaiskrio i zaplamsao. Hor na terasi je zapevao pohvalnu himnu Vulkanu, moćnom bogu vatre. Robovi su, poređani duž zidova, spratova i terasa, mrmljali napamet naučene molitve. Gosti su, iz dvorane za gozbu, posmatrali čitav prizor s različitim izrazima lica. Bilo je uzbuđenih, užasnutih i ravnodušnih zvanica. Osuđenici, vezani za visoke motke u vrtu, razrogačenih očiju posmatrali su paljenje sredstva svoje propasti. Laskavci u gomili su aplauzom pozdravili užas u njihovim očima. Drugi gosti su pravilno protumačili

* *Portunalia* – *Portunus* bog ključeva, vrata i stoke. Zaštitnik žitnih ambara. Njegov ne preterano važni praznik slavio se šesnaestog avgusta. Tada su Rimljani ozbiljnog i tužnog lika bacali ključeve u vatru, da bi ih pratila dobra sreća.

znak. Tapšali su i klicali kao da nestrpljivo očekuju početak zabave, iako su se gnušali onog što sledi.

Naš gospodar je, kao i uvek, u toj galami čuo samo glasove odobravanja. Nije mogao da podnese pomisao na javno izražavanje nezadovoljstva i gnušanja nad njegovim postupcima. Uživao je u izrazima bezuslovne i večne ljubavi. Smehom je pozdravio usklrike odobravanja. Pevao je pohvalu Vulkanu i mahao dugom granom vrbe s katranom natopljenim fitiljem. Skočio je s podijuma, s otegnutim urlikom na usnama. Pogrešno je procenio razdaljinu i završio u cvetnoj leji. Zvanice su udvostručile galamu dajući mu do znanja da misle da je namerno pao. Pravili su se da ne znaju da je lud, gojazan i pijan.

Hrišćani su se trzali na motkama, poređanim u redove. Znali su da su osuđeni na laganu i bolnu smrt. Umreće da bi se moj gospodar zabavio. Pređašnja pogubljenja mu se nisu svidela. Nije mu se dopalo što su osuđenici izvikivali pohvale svom bogu. Zbog toga je naredio da se ovim hrišćanima zapuše usta. Plamen će ih tiho proždirati.

Svirači su zasukirali u trube. Gospodar je potrčao najbližom baštenskom stazom s visoko podignutim, plamtećim fitiljem. „Ko će prvi?“, vrišteći se obraćao prijateljima iza sebe. „Ko će prvi izgoreti?“

Zvanice su odgovorile gromkim bodrenjem. Pokazivali su i gađali hranom nesrećnike na motkama. Trudili su se da nadmaše one do sebe u pronalaženju prve žrtve.

„Hoćete li ovoga?“ Gospodar je pokazao plamtećom granom vezanog hrišćanina. „Šta mislite o ovom? Šta mislite o ovoj lepotici? Gledajte koliko je lepa!“

Ulizice su složno zagrajale, pozdravljajući imperatorov izbor. Obratio se nemoćnoj devojci, čvrsto vezanoj za lomaču, ruku i nogu premazanih katranom. „Mnogi će uživati u ovom doživljaju.“

Prineo je raspaljeni fitilj njenim stopalima. Gledao je pravo u oči. Naslađivao se početkom agonije. Devojka je tako brzo planula da se iznenađeni gospodar prevrnuo na leđa. Zvanice su urlale od smeha. Gospodar je brzo ustao. Podrignuo je i štucnuo pre nego što je i sam prasnuo u smeh, zabavljen sopstvenim činom. Naglo se učutao. Svi gosti, robovi, pevači i muzičari su se istog trenutka povelili za njegovim primerom.

Zmijsko gnezdo

Opčinjeno je zurio u hrišćanku koja je gorela kao žarko sunce. Plamen je proždirao njenu kosu, meso i dronjke. Razbio je pomrčinu u vrtu.

„Čuješ li tvog Hrista?“, šapnuo joj je. „Čuješ li ga? Šta ti govori? Da li ti poručuje da si se prevarila kad si poverovala u njega? Da li ti kaže da nije nikakav bog?“

Visok i zvonak glas je stigao s one strane baštenskih zidova. Nadjačao je pucketanje plamenova.

„*Oceubico!*“

Gospodar se prenuo iz transa kad je nešto bačeno preko zida. Palo je nedaleko od njega. Bila je to gruba, drvena cipela. Neka gošća je vrisnula kad je shvatila simboliku.

„*Oceubico!*“

Zaorio se drugačiji, snažniji i dublji glas. „*Gde ti je nestala majka?*“

Još jedan predmet je doleteo u vrt. Pao je na ukrasno bilje. To je bila druga cipela.

„*Ubio si je, care!*“

„*Ubico roditelja!*“

Sve sam video sa svog mesta pored zida, s ostalim robovima. Znao sam šta sledi.

„Zaustavite ih...“, oglasila se žena koja je prva vrisnula. Treći i poslednji komad odeće oceubice bačen je na gozbu: smrdljiva, krvava vučja koža.

„*Sad ćeš imati šta da nosiš kad te osudimo, oceubico!*“

Strah je naružio gospodarevo lice. Ona žena je povratila ostrige. Najljigaviji ulizica je polako ustao s kreveta. Cinično i široko se osmehivao namučenom gospodaru pre nego što je prineo ruke ustima i iz sve snage povikao. „Živeo Cezar!“

Nastupila je napeta, kratkotrajna tišina. Svi gosti, robovi, pevači i muzičari su prihvatili poklič, da bi nadjačali optužujući glas s druge strane zida.

Gospodar je povratio dobro raspoloženje. Osmehivao se i klimao glavom. Dvoumio se da li da dohvati liru. Presreo je moj pogled i odustao od te namere. Prihvatio je medom oplemenjeno vino iz ruku prekrasne, nasmejane Akte i odbacio fitilj na vrbovom štapu. Naredio je gardistima da zapale ostale osuđenike.

Robovi posluŹitelji su to shvatili kao znak za iznořenje posluŹavnika s trojanskim svinjama*. Akte me je zabrinuto pogledala. Klimnuo sam glavom u pravcu vrta. Uzvratila mi je na isti naćin.

Iskrali smo se i seli na klupu, daleko od gozbe i vatri. Saućestvovali smo s hriřćanima – kako i ne bismo? NezasluŹeno su patili. Neko drugi je uniřtio Rim. Bili su nevini, ali je Źrtveni jarac bio neophodan. Pronađen je u hriřćanskom kultu. Uvredili su tolika boŹanstva, odlukom da ne prihvate nijednog boga do svoga. Kako god, bilo mi je drago Źto su zapuřili usta osuđennicima i Źto je nařa klupa bila daleko od vetra koji je nosio strařan miris.

Znali smo da brojimo poslednje dane. Imali smo veoma malo vremena. Ostao je samo slabi odjek davno izrećenih proroćanstava. Uskoro će i on utihnuti, nakon ćega će biti zaboravljena, bař kao i mi.

Akte i ja smo sedeli na toplom većernjem vazduhu, spremni da se prihvatimo velikog zadatka. DrŹala je gomilu vořtanih tablica u ruci.

„Misliř li da će“, pitao sam je, dok je stara rana bolno pulsirala na lećima, „ono Źto ćemo zapisati zbuniti onog ko poćne da prati moje svedoćanstvo od ove knjige, ne obazirući se na prethodnu?“

Akte je ozbiljno razmiřljala. „Pomoći ćemo im“, rekla je. „Ne moŹemo drugaćije ako hoćemo da budemo pořteni prema ćitaocima. Zařto bi ćitali o ranijim zloćinima i spletkama ako ih novija događanja viře zanimaju? Pomenućemo najvaŹnije trenutke iz prořlosti, na primer predskazanje o ćetiri velika rimska cara. To ćemo lepo objasniti.“

Misli su mi odlutale na neobićne reći boginje.

Akte ih je zapisala, glasno ponavljajući za mnom. Znala ih je napaćmet, iako su izrećene davno pre njenog rođenja. „*Od njih dvoje nastae ćetvoro, koji će vladati...*“

Zatvorio sam oći, obuzet uspomenama.

„*Prvi će biti onaj koji naće gnezdo kukavici...*“

„Tako je...“, prořaptao sam.

„To je imperator Tiberije. Kukavićje jaje koje je poloŹio u gnezdo je njegov řsin, Sejan, s kojim nije ni u kakvom srodstvu.“

„Upravo tako.“

Akte je nastavila da piře. „*Drugi će biti onaj koji ponese oćevu krunu...*“

* Ćesto pominjani rimski specijalitet. Rimljani su pod svinjetinom podrazumevali divljev vepra, koji je najćeřće bio „postan“, s malo masti. Zbog toga su ga punili piletinom i raznim nadevima.

Zmijsko gnezdo

Još jednom sam klimnuo.

„To je ono derište, Čizmica“, reče Akte. „Tada nije bio car, ali mu je ta sudbina prorečena.“

Ćutao sam.

„Ifikle?“ Znala je kad nešto krijem. „Čizmica je prorečeni drugi car, zar ne?“

„Polako, stići ćemo i do toga“, rekao sam.

„Ponekad mislim da pokušavaš da budeš tajanstven samo da bi me zabavio.“

Nisam to poricao.

„*Treći će biti onaj čije srce nema očiju. Četvrti će biti onaj koji zatruje grudi...*“ Završila je sa zapisivanjem dva poslednja reda proročanstva. „Poslednja dva cara još nismo otkrili u našoj pripovesti.“

„Imaš pravo.“

Čekala je da nastavim priču, ali sam ja ćutao. „Da li će biti otkriveni?“, pitala je.

Ponovio sam misao koju sam izdiktirao na početku: „Hoću da te zabavim“, rekao sam. „Kada to postignem, pokušaću da te prosvetlim. Samo tako mogu pristupiti ovoj pripovesti. Ti si moja gospodarica, nema drugog puta za mene osim onog koji vodi tvom zadovoljstvu.“

Akte je samo prevrnula očima. „Biće po tvome. Hoćemo li da počnemo?“

Istezao sam ruke, osluškujući pucketanje starih zglobova. Nikad nisam bio ovako umoran i iscrpljen. Trudio sam se, ponet velikim zadatkom. Klimnuo sam divnoj pisarki. „*Odavno sam prevalio stotu*“, počeo sam. „*Kosa mi je opala, koža mi je pegava, a kosti krhke kao staklo. Većina misli da imam šezdeset godina – što je poštovanje vredna starost – ali sam, uistinu, najstariji rob u carevini.*“

Akte je brzo i vešto zapisivala moje reči. Dobro se izvežbala.

„*Nema koristi od širenja tog saznanja*“, nastavio sam. „*Ja sam u stvari bog – božanstvo u smrtnom obličju. Nekada sam verovao da sam smrtno otelotvorenje Atisa, sina i ljubavnika velike majke Kibebe, boginje istoka. To se promenilo. Događaji koje ću vam opisati otkrivaju da nisam Atis, već drugi bog. U jednom trenutku ću vam saopštiti koji.*“

„Dobro je“, reče Akte i podiže pogled. „Ovo je valjan početak.“

„Misliš da je samo valjan?“

„Bilo bi dobro da ga malo kasnije prepravimo“, odgovorila je. „Nastavi, Ifikle.“

Pogledao sam je popreko, ali sam ipak nastavio. „*Počeo sam putovanje ka božanskom samootkriću najvećom žrtvom koju muřkarac, slobodnjak ili rob, može dati. Odsekao sam mořnice da bi ih ponudio gospodarici, Liviji Druzili, otelotvorenju boginje Kibele u ljudskom obličju. Tada sam Źeleo samo jedno, da joj sluŹim i da kroz tu sluŹbu dam sve od sebe da bi se boginjina proročanstva ispunila. SluŹio sam je, ispunjavajući ih. Bilo ih je mnogo.*“

„Dobro je“, ponovo će Akte.

„Ne moraš da mi stalno ponavljaš ‘dobro je’, Akte.“

„Ne moram? Onda neću. Ograničiću se na pisanje.“ Opazio sam plamsaj u njenom oku.

Nastavio sam. „*Kasnije sam otkrio drugu svrhu mog smrtnog Źivota. Moj zadatak se ne iscrpljuje radom na ostvarenju proročanstava. DuŹan sam da ostavim svedočanstvo o njima. Otkad sam se predao tom zadatku, ostajem kako me telesna snaga napuřta u sićuřnim kapljicama, nalik grařkama znoja. Mislim da umirem. Veliki zadatak me ubija. MoŹda će to biti dobra smrt? Sigurno ću se, kad obavim zadatak, uzdići do nagrade?*“

Akte me je prenula iz sanjarija. „Moraš odgovoriti na jedno pitanje pre nego Źto nastavimo, Ifikle.“

Uznemirio sam se. „Na koje pitanje?“

„MoŹda ne bi bilo loře da prićekamo do sutra, ako nisi spreman da ozbiljno shvatiš posao“, reče Akte i poloŹi pisaljku na tablicu.

Ljutito sam je odmerio. „Misliš na moju gospodaricu?“, rekao sam. „Moju dominu? Da li ti je ona na umu?“

„Da, mislim na tvoju dominu“, reče Akte. „Livija Druzila. Prethodna pripovest se zavrřila kad si je opio i doveo u stanje neprekidnog sna.“

Malćice sam se postideo.

„Moram li da te podsetim da si je, tako omamljenu, silovao i to ko zna koliko puta?“

Skrenuo sam pogled.

„Ućinio si to domini, koju po sopstvenim tvrdnjama ljubiř viře nego bilo Źta drugo na svetu?“

„Objasnio sam ti svoje razloge“, odgovorio sam.

„MoŹda. Ali kako moŹeš da tvrdiř da je voliř?“

Čutao sam.

„To je najvažnije pitanje. Da li je Livija umrla ili se oporavila?“

Ledeni žmarci mi pođoše niz kičmu.

„Ifikle?“

„Budi strpljiva. Kunem ti se da ćemo doći do toga.“

Akte se opet namrštila, nezadovoljna mojim izvrđavanjem.

Pročistio sam grlo, u nadi da će se dohvatiti pisaljke. „Znaš, neopodno je da predstavim tri žene oko kojih se vrte ovaj deo pripovesti. Ne mogu da dovoljno istaknem njihov značaj, Akte. One su, dok je moja domina bila..., onesposobljena, bile najomiljenije i najprezrenije žene u Rimu.“

„Kako su mogle biti i jedno i drugo?“ Pisaljka je ostala pored tablica.

„Takav je bio ondašnji Rim. Te žene su podelile narod. Svaka je spletkarila s istim ciljem.“

„S kakvim ciljem?“

„Htele su da postignu isto što i moja domina, da postanu Avgusta, gospodarica Rima.“

Akte dohvati pisaljku. „Koja od njih je uspela?“

Upro sam pogled u večernje nebo. Moraće da pričeka na odgovor.

„Vrlo dobro. Da li je jedna od tih žena bila Agripina?“

„Ona je prva od tri“, klimnuo sam.

„Vrlo dobro, a druga?“

„Slepa Apikata.“

„Sjajno. A ko je treća?“

„Žena koju sam jednom prevideo.“

„Koja?“

„Livila.“

Akte se vratila ispisanim tablicama, pošto nije mogla da se seti ko je ona. „O, da“, rekla je. „Našla sam je.“

„Livila je bila Kastorova supruga“, rekao sam. Mislim na Kastora, sina imperatora Tiberija, na dobrog ali ljubomornog Kastora koji je iz sveg srca mrzeo pretorijanskog prefekta Sejana.“

„Jedva da sam je primetila“, reče Akte. „Hoćemo li početi s njom?“

„Hoćemo, ali ćemo se usredsrediti na dečaka roba.“

„Kog dečaka roba?“

„Onog važnog.“

„Da li se pojavljivao u pripovesti?“

„Nije – ali sad će morati.“

„Ko je on, Ifikle?“

Obrisao sam suzu pre nego što mi je kanula niz obraz. „On je moj sin.“

Akte je s poštovanjem spustila pogled na voštanu tablicu. Prestala je da piše. „Nisam znala.“

Zažmurio sam i video malenu svetlu tačku u tami. „Klio“, prošaptao sam. „Muzo, da li si to ti?“ Majušna svetla tačka je sijala kao zvezda. Prve reči počеше da klize niz moj jezik. Zajedno s njima sam ispustio i prve graške znoja. Smrt je bila sve bliža.

„Najtačnije sam ga opisivao jednom rečenicom“, rekao sam, ne otvarajući oči. „Smislio ju je imperator Tiberije, za Sejana. Znaš, voleo ga je kao sina.“

„Znam“, tiho će Akte. „Misliš da više odgovora tom robu – tvom sinu. Koja je to rečenica, Ifikle?“

Otvorio sam oči pre nego što sam je izrekao.